

חילופי סכתבים סמבורסקי-בן גוריון

"הצבא שלנו הוא כוח חלוצי, סחנך, מעלה ערך האדם"

10/3/63 ירושלים

לראש הממשלה שלום וברכה

קראתי את מאמרו של א. סימון ואת תשובתך ב'הארץ', ויש לי השגות על שניהם, והרשה נא לי להעלותן לפניך בתכלית הקיצור. אין אני משלה את עצמי להאמין שאנשי המדע ישבו לחנך לאהבת אמת גדולה יותר מאשר מקצוע אחר, ולפעמים קל יותר להעמיד בעל מלאכה על טעותו עפ"י הליקויים שבתוצרתו מאשר איש מדע עפ"י מחקריו.

נכון ג"כ שאי אפשר לכנות כרוז קולקטיבי של קבוצת אנשים, ויהי הרכבם האישי אשר יהיה, בשם "ספונטני", שהרי בלי ארגון כל שהוא לא היה יוצא לפועל. וכן אותה עובדה שסימון מזכיר אותה, כלומר פנייתך לאיינשטיין שיקבל על עצמו את תפקיד נשיא המדינה, מעידה על יחס הכבוד שלך למדע ולאיש המדע, ועל דעתך שעטרת המדע מוסיפה על עטרת המלכות. אף על פי ששיקולים פוליטיים אינם מסוג השיקול המדעי המדויק, הרי ברור שהם כרוכים בידע ובהתמחות ממין ההתמחות המקצועית של איש המדע. ואין לי ספק שבענייני ביטחון ידיעותיך וידיעות אלה העובדים במחיצתך בבעיה זו הן ראשונות במעלה. אולם האם אי אפשר ללמוד גזירה שווה מהתמחות מדעית על התמחות זו גם בנקודה נוספת? נראה לי כי מי שהתמחה במשך עשרות שנים בבעיות ביטחון עלול ליחס להן משקל עוד יותר רב מכפי שמגיע להן בתוך מכלול כל הבעיות הרבות של המדינה, שהדגשת יתר של אחת מהן עשויה להרחיק את פתרונה של אחרת.

מבחינה זאת טוב הדבר, שלפרקים קבוצת אנשים שאינה מפלגתית יוצאת בדרישה שנוגדה מתוך הבלטת יתר של צד אחר של המטבע. ואם חלק ניכר של קבוצה כזאת הם אנשי מדע, הרי זה לא בגלל תבונתם או זיקתם הגדולה

לאמת, אלא בגלל היותם מחונכים לגישה "אקדמית", כלומר לראיית הדברים מפרספקטיבה של תפיסה עיונית ומריחוק של התבודדות מסוימת. ובמדינה שדעת הקהל שלה מוצאת את עיקר ביטויה במסגרת מפלגתית יש לברך על כך, שלפעמים יתווסף קולו של חוג לא מפלגתי לכל המרכיבים השונים שסיכומם מהווה את "הממוצע" של המנטאליות הפוליטית של כל התושבים.

כל אלה כמוני אשר ציוניותם הייתה משולבת מימי ילדותם עם רעיונות בדבר הקמת חברה יותר צודקת מבחינה סוציאלית ויותר מצליחה בחינוכה לסובלנות ולאחווה עמים - אכזבתם היא לא קטנה. הצלחנו לא מעט במשימה הסוציאלית, אולם הנסיבות הפנימיות מכריחות אותנו לוותר לאלה ההופכים את הדת למכשיר פוליטי מכוער ופוגע בחופש הפרט, בעוד אשר הנסיבות החיצוניות מכריחות אותנו לכוננות צבאית מתמדת על כל תופעות הלוואי השליליות הכרוכות בה, ולנקיטה מתמדת בכל מיני אמצעים והגבלות שנלחמנו בהן בהיותנו במיעוט בארצות פיזורינו. ואיני יודע אם מתוך החרדה התמידית לקיומנו הפיסי לא תיהפך ההזנחה הזמנית של כמה מהאידיאלים שחלמנו עליהם לדבר של קיימא, ותסלף את דמותנו הרוחנית.

בברכה

ובהוקרה רבה
שמואל סמבורסקי

(המקור בכתב יד)

הקריה, כ"א באדר תשכ"ג

17 במארס 1963

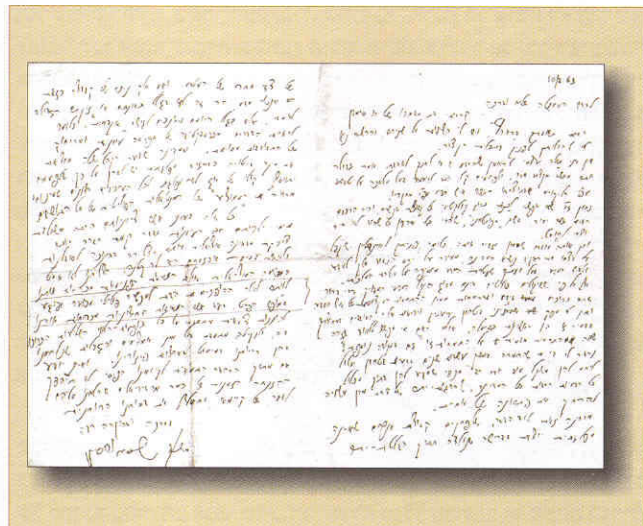
איני מתפעל אם דעתם מבוטאת בכרוז קולטיבי, "ספונטיני", לפי דברי ע.א. סימון.

איני שותף לחששותיך, כי ההכרח לכוננות צבאית מתמדת "לא תיהפך מהזנחה זמנית של כמה מהאידיאלים שחלמנו עליהם לדבר של קיימה ותסלף את דמותנו הרוחנית". אני מכיר היטב את צבאנו, ואיני שותף לחשש זה. החשש שלך יתכן, אם בארץ תשתלט "חירות" - אבל לא הכוננות הצבאית תגרום לכך - אלא הנטייה הפשיסטית של הגרעין המרכזי של קבוצה זו (לא של כל חברי הכנסת המצויים בסיעת "חירות"). אבל הצבא כפי שהוא אורגן והתחנך במשטר הנוכחי - אין כל חשש כזה. הפיקוד של צבאנו הוא מתפארת הנוער שלנו - לא רק מבחינה צבאית, אלא מבחינה אנושית. הוא נושא בלב, כמורך, ואני מעזי להגיד כמוני, "האידיאלים שחלמנו עליהם" - ושעדיין רבים מאתנו, ואני בתוכם, חולמים עליהם.

זוהי דעה מוטעית שבעצם הצבא, בכל צבא שהוא, טמונה סכנה של הסתלפות הערכים האנושיים. אנחנו חיים בסביבה שהצבא שולט בה, עושה מזמן הפיכות מלוות שפיכות דמים - ואנחנו אי קטן רוגע, שלו, יציב; והצבא שלנו הוא כוח חלוצי, מתוך, מעלה ערך האדם, יוצר יישובי ספר ומפעלים חלוציים אחרים, ומצבא זה, פחות מהרבה גורמים אחרים במדינה, אני חושש לסילוף דמותנו הרוחנית.

דמותנו מסתלפת מריבוי המפלגות המרבה חוסר האחירות ומגילויים אחרים במדינה, אבל בידעי היטב אופיו וסגולותיו ודרכיו של צבאנו - אני יודע שהוא מסייע להעלות דמותנו הרוחנית, ונדמה לי, שגם אתה תודה שאנשים כיגאל ידין אינם ממסלפי דמותנו.

בברכה ובהוקרה,
ד. בן-גוריון

לשמואל סמבורסקי - שלום וברכה,
קיבלתי מכתבך מיום 10.3.1963 וקראתיו בסיפוק רב, לא מפני שאני מסכים לכל מה שאתה כותב - אלא מפני שהמכתב משקף את הגינותך כאדם - וכאיש מדע. אני רחוק מלפסול זכותם של אנשי מדע להביע דעה בעניין שהוא מחוץ למקצועם, בייחוד אם לדעתם זהו עניין מצפוני. אני גם סבור שבדרך כלל איש מדע אמיתי, המסור למדע לשמו, יש בו בלי ספק חרדה רבה על האמת. ואני מודה, שגם מומחה למקצוע מסוים מסוגל לטעות בענייני המקצוע שלו. זאת למדתי מתולדות המדע עצמו, אבל לא רק מזאת. אם תשאל אותי שאלה פילוסופית: אם אני מסוגל לטעות בענייני ביטחון - אענה בלי היסוס: בודאי ובודאי. אבל אם למעשה יתווכח אתי איש מדע בעניין ביטחוני, הברור לי יותר ממנו ויש לי בשאלה הנידונה דעה ברורה - לא אתפעל מהמדעיות של בעל הפלוגתא שלי, ואחזיק בדעתי בכל תוקף.

יש בלי ספק יסוד לדברייך, שמי שמתמחה וחי בעיקר בבעיה אחת - נגיד בבעיית ביטחון - עלול לייחס לה משמעות מופרזת, אבל אין זאת אומרת, שמי שאינו חי ואינו מומחה לבעיה מסוימת - יש לו יתרון כל שהוא בהערכת הבעיה שאינו מומחה לה. במידה שאדם מסוגל להכיר את עצמו - אין אני חי רק בבעיית הביטחון - אלא בבעיית עתידו של העם היהודי, ובמידה שירי או יכולתי מגעת - אני רואה הבעיות העיקריות של קיומנו. ובעיית הביטחון אני רואה במסגרת מכלול הבעיות, אבל מבחינה אחת כמובן בעיה זו היא ראשונה במעלה; יש כלל: לא המתים יהללו יה, ואם נשקפת לנו סכנת השמדה - ולצערי היא נשקפת לנו, והשוואה של היטלר הייתה רק האפיוזורה האיומה והגדולה ביותר של ניסיונות השמדתנו לאורך ההיסטוריה שלנו, הרי מבחינה מסוימת זוהי הבעיה הגורלית ביותר, אבל - כך בכל אופן נדמה לי - אין היא מסתירה מעיני או מטשטשת בהכרחי חשיבות שאר הבעיות והצרכים, כי אני חי יום יום, לא רק כל בעיות המדינה, אלא עיקרי הבעיות של העם היהודי כולו, כי ברור לי שעוד הרבה שנים גורלנו ודמותנו יקבעו על ידי יחסו, יכולתו ורצונו של העם היהודי כולו.

ואני מודה, שבדרך כלל איש שהמדע - כלומר חיפוש האמת על הטבע - מונח ביסוד חינוכו, ובמידה רבה ביסוד אישיותו - מסוגל לראות גם דברים שאינם ממוקצונו שלו - מתוך פרספקטיבה יותר רחבה, אבל זה חל לא רק על מתנגדי הממשל הצבאי, אלא גם על מחייביו, ואני מכיר עשרות - מתוך חשש לגזומא אני רוצה לאמר מאות - אנשי מדע מובהקים המחייבים הממשל הצבאי, והעובדה שרק מי שהוא בין שוללי הממשל טרח וגייס כמה פרופסורים לחתום על כרוז נגד הממשל, ומחייבי הממשל במתכוון לא עשו זאת - אין חתימת מספר פרופסורים עושה עלי כל רושם. חותמי הכרוז נגד הממשל אינם ה"ממוצע של המנטאליות הפוליטית של כל התושבים" - כפי שאתה כותב, כמו שלא ראיתי בהפגנות של סטודנטים, שהוסתו לפני יותר משנתיים על ידי מישהו - לדרוש ממני לחזור ל"שרה בוקר" (אגב, "סיביר" זה חביב עלי באופן אישי הרבה יותר ממשרד ראש הממשלה) - ביטוי ממוצע של דעת קהל. בין חותמי הכרוז נמצאו אנשים שאני מוקיר בכל לבי, אבל מכיוון שאני מכיר אותם היטב ושולל בכמה שאלות מדיניות עמדתם -